

Gamla Krångstugan, exteriör.

Lärka: Sollerö Hembygdsförening, några minnesbilder

Om man torrt och formellt frågar sig: När bildades den? — så sammanfaller det med tiden för den så mångintresserade och energiska landsfiskal Karl Ståls tjänstgöring på Sollerö (omkr. 1917—1918). Denne tillsammans med övriga intresserade samlades till en utflykt till Sollerö-Åsens fäbod och där bestämde man sig för att bilda vad som länge varit påtänkt och önskvärt; en Sollerö Hembygdsförening med Karl Stål som ordförande och sekreterare. Men protokollsboken följde Karl Stål från Soll och har aldrig kommit tillrätta — och därmed dag och dato tillika!

Skulle vi därmed fråga något efter den anda och själ som en gång låg bakom få vi nog gå tillbaka ända till ”de stora ungdoms-rörelsernas tid”, Stadiuskursen på Sollerön 1905 redan, Ankarcronas medverkan där, Zorns Spelmansstämma i Gesunda 1906 o. s. v. (varom vi läser i andra sammanhang).

Gamla Krångstugan. interiör.

Inom Godtemplarlogen på Sollerön, som just den tiden hade samlat upp nästan all socknens unga, hade länge funnits förmågor som i form av en handskriven tidning, *Trefnad*, odlat författarskap på såväl Sollerömål som svenska. Låt oss plocka fram några namn från denna tid: en Olans Olof Jönsson med sitt "När jag tegen gick och plöjde, invid Siljans väna strand" — en Bond Erik Matsson med sina fina skildringar och försök till tablåer och spel på Sollerömål, Håll Nils Matssons redaktörskap, en Lars Siljestrand — Klockar Lars kallad, — Anders Brodin från Matsgården och hans dråpliga anlag för Sollerövers. Erik Matsson — Bond-Maspojken — hade genom volontärtjänst gått miste om Stadiuskursen hemma på Soll, men tjänstgjorde en tid i Östersund, kom i kontakt med hembygsrörelsen där — hemkommen vurmade han för något liknande för Solleröns del, som kom att ta form i en kommitté inom Godtemplarlogen med uppgift att börja insamlingen av gamla föremål av olika slag. Han fick en mycket energisk hjälp i Mats Olof Olsson och det nya Ordenshusets vind kom bra till pass i detta insamlingsarbete.

Tanken på en Solleröns gammelgård dryftades ofta, olika förslag om plats o. s. v. dock utan att kunna finna någon lösning . . .

Först 1929 i samband med dr. Hallströms undersökningar upptäcker han gamla tomtlämningar intill gravfältsområdet — och saken tar form. — — —

Krångstugan från gamla Kyrkvärdsgården i Myckelbyn — om den berättar ”Kulår-Anna” som närmaste granne: ”fin så att till och med stabben är målad” — (men i övrigt full av bråte).

Men hur rädda stugan undan främmande spekulanter? En dag står där självaste länsarkitekten i full färd med uppmätning och beskrivning av stugan, för någon amerikansk mecenats räkning, för vidare frakt över till planerade stora Chicagoutställningen. Det var endast tack vare personlig bekantskap och krav å hembygdsföreningens vägnar som han förmåddes att flytta över sitt intresse till en annan förnämlig Solleröstuga — det blev Stunisstugan i Norby, som grundligt uppmättes, beskrevs, packades och vidarebefordrades — med tegelsten och allt . . .

Man må undra, vad blev det sedan — och var nu den kanske gjorde sin tjänst till slut!

En kväll samlades man ute på Klikten för att försöka få ett avgörande till stånd. Där satt Håll Nils Matsson från Kulåra, Rull Anders Jönsson från Rothagen, Mats Anders — fjärdingsman — folkskolläraren och klockarfar Mats Larsson — tillika kassör och ordförande, och många fler. Nu gällde det en uppgörelse om priset med nämndeman Mås Anders Jönsson som ägare av Krånggården.

Det blev sent mot småtimmarna — Anders skylldes på att Anna borde nog få säga sitt — det var ju hennes stuga. Snart var hon hämtad — den sena timmen till trots — i Grudd Johans bil, och hon förebrår sin Anders som inte kan säga ifrån, så hon slipper lägga sig i slikt. . . Men då kom det, mest riktat till kassören Mats Larsson: ”Vi säger väl ettusen kronor — å sen prutar vi på det lika mycket som Mats Larsson vill lägga dit av egna medel!” Skratt, tjut och jubel! Alla förstod vad det skulle bli . . . Tusen kronor — det var mycket pengar på den tiden — långt mer än tiodubbla i nuvarande penningvärde. Men om den fortsättningen får Dunder Karl berätta — likaså hur Stor Lavasgårdens stuga till slut också kunde räddas till hembygdsgården!

Karl Lärka